

УДК 67.001.12/.18

РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ – НАУКОВЕ ПІДҐРУНТЯ!

Ю.В. ГОНЧАРОВ

Київський національний університет технологій та дизайну

Легка промисловості України здатна задовольняти потреби суспільства у товарах широкого вжитку і промислового призначення та сприяти підвищенню якості життя населення; пов'язана з багатьма суміжними галузями та може обслуговувати весь господарський комплекс країни; здатна реалізовувати продукцію на внутрішньому ринку з великою місткістю; характеризується високим рівнем доданої вартості, що створюється у процесі виробництва товарів, швидким обігом капіталу, низькою енергоємністю виробництва та незначним впливом на довкілля; потребує висококваліфікованих кадрів в усіх регіонах країни. Але, незважаючи на це, знаходиться у вкрай скрутному становищі.

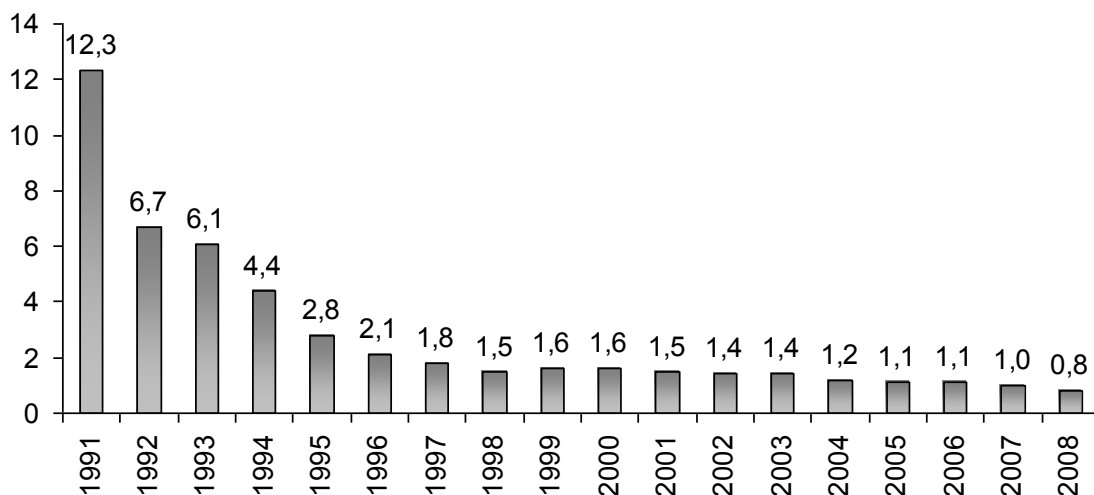
Позитивним кроком з боку держави було схвалення Концепції Державної програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року (розпорядження Кабінетом Міністрів України від 27 грудня 2006 р. № 673), але рух у напрямку розробки Програми не було доведено до логічного завершення. Намагаючись знайти порозуміння з товаровиробниками 17 липня 2008 р. Мінпромполітики України підготувало і під головуванням Прем'єр-міністра України провело в м. Тернополі нараду з представниками галузі, серед яких був і ректор нашого університету професор Волков О.І. На нараді розглядалися заходи що здатні покращити ситуацію в галузі, зокрема за такими питаннями: пошук шляхів матеріального переоснащення галузі, підвищення заробітної плати та її детінізація; легалізація вітчизняного «тіньового» ринку товарів легкої промисловості; гармонізація із законодавством ЄС митної та податкової політики; формування системи технічного регулювання; вдосконалення кадрової та соціальної політики; державні замовлення та підтримка галузевої науки [1].

Київський національний університет технологій та дизайну розуміючи своє значення профільного ВНЗ проводить широкий спектр науково-дослідних робіт для підвищення рівня науки і техніки в галузі легкої промисловості.

Так, у тісній співпраці з асоціацією УкрЛегПром, протягом 2007-2008 років кафедрою менеджменту виконувалася державна бюджетна тема № 0107U002975 «Удосконалення системи управління розвитком підприємств легкої промисловості в умовах сучасних трансформаційних процесів в економіці України» результати якої високо оцінені Міністерством промислової політики України (лист міністерства № 01/2-4-11 від 09.01.09 р.)

За результатами дворічної роботи складено звіт який узагальнює та розвиває теоретико-методологічні, методичні та практичні питання активізації виробничої та підприємницької діяльності підприємств легкої промисловості шляхом впровадження сучасних наукових досягнень у сфері менеджменту, маркетингу, логістики та інноваційно-інвестиційної діяльності в галузі.

Протягом 2005-2008 рр. легка промисловість України, незважаючи на піднесення у період 1999-2004 рр., знаходиться в стані занепаду, що спричинений системною кризою національної економіки України, засиллям вітчизняного ринку імпортними товарами та роботою вітчизняних підприємств на давальницькій сировині (рисунок).

Частка легкої промисловості у загальному випуску продукції у період 1991-2008 рр., %

Поряд із загальною тенденцією до зменшення обсягів виробництва і продажу на внутрішньому ринку товарів легкої промисловості починаючи з 2003 р. спостерігається негативне явище. Замість орієнтації на випуск високоякісної продукції споживчого призначення, здатної забезпечувати потреби споживачів, підприємства легкої промисловості все більше орієнтуються на виготовлення суто технічної продукції, що вимагає мінімальної якості вихідної сировини, творчості в процесі розробки нового продукту, кваліфікованої праці та маркетингової діяльності. Разом з цим, у зв'язку з відсутністю у підприємств обігових коштів більша їх частина продовжує працювати на умовах толінгу, що спричиняє до втрат у економіці держави та гальмує проведення інноваційного процесу в галузі.

З метою вдосконалення системи управління розвитком легкої промисловості авторами звіту розроблено методику обґрунтування стратегічних рішень як складової стратегії підприємства.

З огляду на важливість захисту навколишнього середовища визначено еколого-орієнтований розвиток підприємництва як невід'ємний елемент сучасного підприємництва. Тому науковцями розроблена та запропонована методика оцінки технологій виробництва, яка орієнтує підприємства шкіряної промисловості на вибір технології, яка відповідає цілям еколого-орієнтованого розвитку.

Реалізація зазначених цілей можлива шляхом впровадження технології, яка разом із розробкою та впровадженням еколого-орієнтованої стратегії надасть підприємству ряд конкурентних переваг, що зумовлені наступними чинниками: ефективне використання ресурсів; позитивні відносини із стейкхолдерами (зацікавленими сторонами); покращення інформаційної підтримки; гарантії виконання вимог дійсного та майбутнього законодавства стосовно захисту навколишнього середовища; підвищення якості продукції; зниження страхових внесків; нівелювання негативних наслідків екологічних ризиків; набуття прихильності місцевого населення; зменшення фінансових платежів та санкцій тощо.

Методика включає такі етапи:

- I етап – аналіз відносного рівня ресурсоємності досліджуваних технологій;
- II етап – оцінка впливу технологій на природне середовище;
- III етап – аналіз альтернативних технологій та їх ранжування.

Моніторинг тенденцій розвитку національного ринку товарів легкої промисловості, проведений в рамках дослідження, показав, що українські виробники продовжують втрачати свої позиції на

вітчизняному ринку. Підприємства концентрують зусилля на виконанні толінгових замовлень. В свою чергу, ресурси для виготовлення продукції значною мірою імпортуються. Галузевий ланцюжок створення споживчої цінності суттєво розбалансований. Управляти ним в інтересах держави сьогодні неможливо, оскільки він фактично являє собою фрагменти ланцюжків цінності іноземних фірм. Відновлення зв'язків між ланками доцільно розпочати з кінця ланцюжка, тобто із створення конкурентоспроможних національних брендів одягу і взуття, що ініціюватиме розвиток постачань ресурсів. Для вирішення цієї проблеми потрібне опанування інструментарію маркетингового управління.

В той же час рівень виконання функцій маркетингового управління на вітчизняних підприємствах легкої промисловості є вкрай низьким. На ринку майже немає популярних вітчизняних брендів одягу і взуття; кількість найменувань освоєних інноваційних видів продукції за останні чотири роки скоротилася у 25 разів (табл. 1).

Таблиця 1. Показники інноваційної діяльності промислових підприємств України

Галузь промисловості	Роки				
	2003	2004	2005	2006	2007
Кількість промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	1496	1359	1193	1118	1119
Кількість підприємств, що впроваджували інновації	1120	958	956	948	952
Кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України:					
всього промисловість України	353	385	353	337	349
легка промисловість	36	31	30	18	17
текстильне виробництво	32	27	22	12	11
виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	4	4	8	6	6
Питома вага промислових підприємств, що впроваджувала інновації, %	15,1	13,7	11,2	11,2	13,7
Питома вага підприємств легкої промисловості, що впроваджувала інновації, %	12,9	11,9	7,2	7,5	8,4
Обсяг витрат на продуктові інновації, млн. грн., з них підприємства легкої промисловості	1105,4 6,5	1715,5 14,5	2438,2 19,4	2938,3 154,2	3210,4 167,1
Обсяг витрат на процесові інновації, млн. грн., з них підприємства легкої промисловості	1954,4 24,2	2819,1 16,2	3313,3 16,7	3221,6 132,3	4021,4 142,1

Ціни на товари легкої промисловості під тиском недобросовісної конкуренції зростають повільніше, ніж на інші споживчі товари, що спричиняє падіння рентабельності виробництва в галузі. Скорочуються обсяги продажу товарів легкої промисловості через магазини; практично не здійснюються маркетингові комунікації. У звіті виокремлено та систематизовано фактори, що визначають специфіку виконання функцій маркетингового управління на вітчизняному ринку товарів легкої промисловості; вони визначають напрями адаптації методичного інструментарію маркетингу до умов галузі.

Високий рівень ризику та невизначеності у ринковому середовищі зумовлює необхідність розробки відповідних методичних підходів до формування і вибору маркетингових стратегічних альтернатив. Авторами запропоновані методичні підходи: до оцінки рівня ризику плану маркетингу з використанням елементів аналізу чутливості та імітаційного моделювання, до оцінки прийнятності плану з урахуванням ставлення менеджменту до співвідношення доходу і ризику, а також постановка задачі оптимізації стратегічного розвитку підприємства взуттєвої промисловості в умовах невизначеності щодо попиту й постачань окремих видів ресурсів.

Значний вплив на розвиток промисловості, в тому числі легкої, має стан транспортної та логістичної інфраструктури, який в Україні потребує модернізації, реконструкції та оновлення.

Створення сітки логістичних транспортно-розподільчих систем на території України повинно бути складовою частиною державної транспортної політики та відігравати провідну роль в розвитку транспортної інфраструктури, раціоналізації транспортно-економічних зв'язків та системи вантажопотоків. Участь держави в цьому процесі повинна виражатися у використанні фінансово-кредитних важелів, в реалізації координаційних функцій, у виконанні цільових програм.

Об'єднання ресурсів держави та приватного сектору в різних формах їх партнерства є дієвим методом стимулювання розвитку логістичної системи України. В рамках такого партнерства держава приймає на себе частину витрат та ризиків, використовує наявний адміністративний ресурс з метою підвищення привабливості для недержавних учасників.

Організація державної підтримки розвитку логістичних підприємств та систем передбачає певного кола завдань: розробка генеральної програми розвитку логістики з урахуванням комплексу економічних, транспортних, екологічних, соціальних та інших факторів; формування та реалізація державної політики розвитку процесів товароруку та товаропровідних ланцюгів; регулювання створення та функціонування інфраструктури товарних ринків; підтримка розвитку в регіонах логістичних підприємств для обслуговування виробництва та торгівлі.

Механізм логістичної координації у звіті представлено як сукупність підходів, методів і моделей координації управління матеріальним потоком на підприємстві, сформований за допомогою перебудови процесу управління матеріальним потоком і організаційної структури управління, методів і моделей рішення завдань у процесі управління матеріальним потоком відповідно до основних принципів логістики, що дозволить ефективно вирішувати внутрішньо-системні конфлікти, скорочувати сукупні витрати, підвищити ефективність управління матеріальним потоком, і в результаті сприяти одержанню додаткових конкурентних переваг для підприємства.

Управління матеріальним потоком підприємства реалізує можливість планування з використанням специфікації; створення технологічного маршруту комплексу виробів з опціями й специфікою конкретного замовлення клієнта; оцінки замовлення клієнта, визначення термінів виготовлення виходячи з поточного завантаження потужностей промислового підприємства й задіяних ресурсів; управління виробництвом і собівартості відповідно до замовлень; диспетчеризації й відстеження виробництва відповідно до замовлень; інтерфейс із системою автоматизованого проектування для оперативної передачі конструкторсько-технологічної інформації в інтегровану інформаційну систему управління матеріальним потоком; управління проектами.

Дослідниками виявлено зростання інноваційної активності наприкінці 90-х років ХХ століття. Вже після кризи 1998 р. виникли нові макроекономічні умови, які позитивно вплинули на інноваційну діяльність промислових підприємств, особливо орієнтованих на український ринок. На таких підприємствах (ВАТ Тернопільське об'єднання «Текстерно», ВАТ «Чексіл», ЗАТ «Чинбар») зростає конкурентоспроможність продукції порівняно з імпортованою. Але збільшення виробництва вітчизняних товарів легкої промисловості відбувається в умовах недостатнього фінансування інноваційної діяльності, яка здійснюється в останні роки в основному за рахунок власних коштів підприємств.

Визначено, що інноваційний потенціал не є простою механічною сукупністю виробничих та ринкових факторів, а являє собою складну систему взаємозв'язків і взаємовідносин. Його структурні складові поділені на аналітичні елементи, для яких розроблено систему критеріїв оцінки. Залежно від

сутності і значення окремих складових використовуються як кількісні, так і якісні критерії. Тому окремим завданням для менеджменту легкої промисловості є перехід підприємств на інноваційний шлях розвитку.

З метою допомогти потенційним інвесторам, авторами звіту, запропоновано Державному комітету статистики України щорічно визначати сукупну ефективну кредитоемність. Валова та сукупна ефективна кредитоемності відповідають верхній (гіпотетичній) та нижній (реальній) межах обсягів коштів, можливих до використання з метою розвитку виробництва на підприємствах галузі.

Визначення обсягу ринку товарів легкої промисловості за непрямими даними, з використанням інформації, а саме: про витрати населення на товари та послуги та питому вагу окремих товарів у цих витратах. Добуток показників витрат населення та питомої ваги товарів легкої промисловості у структурі витрат дозволяє визначити вартісний обсяг роздрібного ринку товарів легкої промисловості у фактичних цінах з урахуванням ПДВ.

Менеджмент повинен не тільки формувати спеціальні інноваційні стратегії, але й враховувати інноваційний потенціал як підприємства, так і конкурентів, а також державну інноваційну політику щодо підприємств. Професійно сформована інноваційна стратегія сприяє раціональному використанню ресурсів, що позитивно впливає на ефективність діяльності підприємства в цілому, а отже, створює нові передумови для зростання інноваційного потенціалу і впровадження інновацій.

Узагальнюючи наукові та практичні здобутки запропоновано розуміти поняття «сталий розвиток підприємства» не тільки як збалансований та ефективний внутрішній розвиток, але і як такий, що характеризується високими прибутками, довготривалою економічною, виробничою, соціальною, екологічною ефективністю. Він має бути підкріплений довірливими, гармонійними та стабільними взаємовідносинами з представниками зовнішнього середовища.

Проведений аналіз дозволив зробити висновок, що для досягнення сталого розвитку підприємствам необхідно приділяти увагу вивченню потреб споживачів, більш чіткій орієнтації на їх вимоги, здійсненню уважного конкурентного аналізу, використанню кращої світової та вітчизняної практики менеджменту, налагодженню сприятливих відносин між товаровиробниками та органами місцевої влади.

Не всі показники сталого розвитку мають безпосередній вплив на прибуток підприємства, і не завжди цей вплив є позитивним. Особливістю стратегії сталого розвитку є те, що передбачені нею заходи можуть не завжди збільшувати прибуток, проте вони не повинні зменшувати його. Сталий розвиток неможливий за умови низького рівня заробітної плати, відсутності достатнього рівня соціальної підтримки, низького рівня інноваційних, наукових розробок та впроваджень, нехтування принципами раціонального використання всіх видів ресурсів, відсутності турботи про навколишнє середовище. Перелічені заходи вимагають додаткових фінансових вкладень. Фактично ці кошти виступають каталізатором для подальших внутрішніх перетворень, які починають поступово реабілітувати економічну сферу. Вирішення цих завдань суттєво впливатиме на загальний фінансовий результат; крім того, будуть вирішені численні соціальні та екологічні проблеми, що є головним та першочерговим завданням сталого розвитку не тільки підприємств легкої промисловості, а й регіону, країни, суспільства в цілому.

З метою розв'язання проблеми утримання кваліфікованих кадрів та омолодження вікового складу персоналу у соціальній сфері доцільним є виконання таких завдань: основним шляхом розв'язання проблеми збереження та підвищення рівня професійного складу персоналу, яким підприємство володіє на даний момент, є забезпечення відповідного матеріального стимулювання та використання на практиці принципів збалансованого розвитку; приділяти достатню увагу нематеріальним стимулам, створенню позитивного іміджу підприємства з метою залучення молодих спеціалістів; інтенсивне підвищення кваліфікації персоналу, у першу чергу керівного складу, зокрема шляхом поглиблення їх компетентності у сферах стратегічного менеджменту, антикризового управління та прийнятті управлінських рішень в умовах невизначеності.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів на перших етапах забезпечення сталого розвитку домінуючу позицію мають посідати заходи, які не пов'язані зі значними інвестиціями. Раціональне використання ресурсів здатні забезпечити виважена асортиментна політика, організаційні зрушення, які сприяють ефективнішому та швидшому досягненню цілей, а також справедлива винагорода за виконання поставлених завдань сталого розвитку.

Економіці України, в період кризових явищ, вкрай необхідне підняття однієї з пріоритетних галузей промисловості – легкої, що можливо за умов впровадження запропонованих сучасних наукових досягнень, які є надійним підґрунтям для її оздоровлення [2].

За результатами дослідження підготована до друку монографія «Легка промисловість України: стан, проблеми, перспективи економічного розвитку».

Продовжуючи науково-дослідну роботу в обраному напрямі, розпочато роботу над новою державною бюджетною темою № 0109U002465 «Методичне забезпечення управління розвитком легкої промисловості в умовах інтеграції України в СОТ» на період 2009-2010 роки. Серед питань які включено в дослідження в рамках даної роботи є наступні:

- провести причинно-наслідковий аналіз сучасного стану легкої промисловості України;
- змоделювати вплив інтеграції України в СОТ на розвиток легкої промисловості;
- виявити наявні та потенційні конкурентні переваги підприємств легкої промисловості України;
- зробити оцінку технологічного рівня підприємств;
- вивчити закордонний досвід розвитку легкої промисловості та адаптувати його до вітчизняних умов господарювання;
- запропонувати зміни та доповнення до нормативно-правових актів України спрямовані на інтенсифікацію інноваційної діяльності в легкій промисловості;
- запропонувати заходи, які направлені на сприяння залучення інвестицій;
- сформувати систему заходів спрямованих на захист вітчизняних товаровиробників від недобросовісної конкуренції;
- розробити рекомендації щодо підвищення ефективності використання трудових ресурсів;
- надати рекомендації щодо реструктуризації підприємств легкої промисловості України які працюють за давальницькими схемами;
- розробити програму створення кластеру легкої промисловості та підготувати пропозиції щодо регіонів її впровадження.

Маючи у складі інженерно-економічного факультету потужний науковий потенціал маю надію, що і це завдання буде виконано на високому рівні.

Не можу обійти ще одну важливу проблему, це приєднання України до Болонської декларації, яке має завершитися в 2010 року, наш університет відмовляється від існуючої концепції розвитку як навчального закладу та переходить до концепції «єдність навчання і наукових досліджень» з метою об'єднання в інституціональних рамках університету ці дві функції (автори проф. Волков О.І. та Кострицький В.В.) [3].

Для реалізації нової концепції необхідно відмовитися від традиційного способу навчання переважно на основі знань, що ґрунтуються на стандартних, типових підручниках і посібниках та взяти курс на навчання що ґрунтується на широкому використанні власних наукових досліджень в навчальному процесі. При цьому підвищення фундаментальної підготовки бакалаврів та магістрів з усіх напрямків підготовки випускників має розглядатись як основне завдання діяльності професорсько-викладацького складу університету.

В сучасному глобалізованому світі найкращі результати отримують ті галузі, які будують свій розвиток на інноваційній основі. Саме тут знаходять своє місце оновлені вищі навчальні заклади та, зокрема КНУТД, науково-дослідний потенціал якого дозволяє акумулювати та продукувати знання на світовому рівні. Тому переорієнтація на концепцію розвитку університету «єдність навчання і наукових досліджень» є дуже актуальною в теперішній час і має великі перспективи в майбутньому та здатна сформувати систему «освіта-наука-бізнес».

ЛІТЕРАТУРА

1. Легка промисловість №2/2008 Науково-виробничий журнал.
2. Звіт з державної бюджетної теми «Вдосконалення системи управління розвитком підприємств легкої промисловості в умовах трансформаційних процесів в економіці України».
3. Розпорядження КНУТД від 10.03.09 р. № 6 .

Надійшла 02.04.2009

УДК 667.001.7

РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧА ТЕХНОЛОГІЯ ВИБЛЮВАННЯ ЛЛЯНИХ

ПЛАТТЯНО-СОРОЧКОВИХ ТКАНИН

О.В. ДЕМКОВИЧ, С.О. ПОЛЩУК

Луцький національний технічний університет

Вивчено вплив рецептурно-технологічних режимів низькотемпературного виблювання лляних платтяно-сорочкових тканин на зміну їх розривних характеристик і міри білизни. Показана економічна та екологічна доцільність широкого застосування цієї технології в практиці лляного виробництва

Виходячи з аналізу даних літератури [1–4], у світовій та вітчизняній практиці виробництва лляних платтяно-сорочкових, костюмно-пальтових і білизняних тканин в останні роки відбулися суттєві зміни в технології їх виблювання, фарбування, заключного та спеціального оброблення.